

Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybai
Mortos g. 14,
Vilnius

2017-04-24 Nr. 4A-66/25-10
I 2017-03- Nr. _____

*Dr. L. Bouncevi
A. M. Laurinavicius*
**TURINIO PASLAUGOMS
TASKAITOS PROJEKTO**
*2017 09 28
C. P. P. P.*

DĖL TRANSLIACIJŲ PERDAVIMO PASLAUGŲ, SKIRTŲ TURINIO PASLAUGOMS GALUTINIAMS VARTOTOJAMS TEIKTI, RINKOS TYRIMO ATASKAITOS PROJEKTO

AB Lietuvos radijo ir televizijos centras (toliau – Telecentras) susipažino su Ryšių reguliavimo tarnybos (toliau – RRT arba Tarnyba) vykdytos viešosios konsultacijos dėl Transliacijų perdavimo paslaugų, skirtų turinio paslaugoms galutiniams vartotojams teikti, rinkos tyrimo rezultatų projektais, įskaitant televizijos transliacijų perdavimo paslaugų, skirtų turinio paslaugoms galutiniams vartotojams teikti, rinkos tyrimo ataskaitos projektu, Įsakymo dėl Transliacijų perdavimo paslaugų, skirtų turinio paslaugoms galutiniams vartotojams teikti, rinkos apibrėžimo projektu; Įsakymo dėl ūkio subjekto AB Lietuvos radijo ir televizijos centras, turinčio didelę įtaką televizijos transliacijų perdavimo skaitmeninės antžeminės televizijos tinklais paslaugų, skirtų turinio paslaugoms galutiniams vartotojams teikti, teikiamų Telia Lietuva, AB, rinkoje, kurios geografinė teritorija yra Lietuvos respublikos teritorija projektu.

Telecentras pažymi, kad nesutinka su RRT atlikto Transliacijų perdavimo paslaugų, skirtų turinio paslaugoms galutiniams vartotojams teikti, rinkos tyrimo rezultatais ir teikia žemiau nurodytas pastabas dėl Televizijos transliacijų perdavimo paslaugų, skirtų turinio paslaugoms galutiniams vartotojams teikti, rinkos tyrimo ir jo rezultatų.

Pirmiausia pažymėtina, kad pagal Europos Komisijos 2014 m. spalio 9 d. rekomendaciją dėl elektroninių ryšių sektoriaus atitinkamų produktų ir paslaugų rinkų, kurioms gali būti taikomas *ex ante* reguliavimas pagal Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2002/21/EB dėl elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų bendrosios reguliavimo sistemos (toliau – 2014 m. Rekomendacija), Transliacijų perdavimo paslaugų rinka nėra apibrėžta. Europos Komisija jau prieš dešimt metų (2007 m.) iš rinkų sąrašo, kurioms rekomenduojama taikyti *ex ante* reguliavimą, išbraukė Transliacijų perdavimo paslaugų rinką.

Primintina, kad 2014-03-20 Europos Komisija rašė dėl sprendimo dėl bylos LT/2014/1569, adresuotame Ryšių reguliavimo tarybai, nurodė, kad dėl didelės platformų konkurencijos daugelyje valstybių narių ir dėl to, kad perėjus nuo analoginių perdavimo platformų prie skaitmeninių lieka mažiau pajėgumo apribojimų, dauguma nacionalinių institucijų nustato, kad transliacijų perdavimo rinkos neatitinka trijų kriterijų testo antrojo kriterijaus. Komisija paragino RRT atidžiai stebėti rinkos pokyčius, susijusius su infrastruktūra ir paslaugų konkurencija mažmeniniu ir didmeniniu lygmenimis.

Telecentro nuomone, RRT netinkamai ir nepakankamai įvertino rinkos pokyčius, susijusius su infrastruktūra ir paslaugų konkurencija mažmeniniu ir didmeniniu lygmenimis, taip pat paklauso ir pasiūlos pakeičiamumą mažmeniniame ir didmeniniame lygyje ir dėl to padarė neteisingas išvadas dėl atitinkamos rinkos apibrėžimo ir konkurencijos veiksmingumo, bei *ex ante* įpareigojimų taikymo būtinumo.

Telecentro vertinimu, Tarnyba netinkamai apibrėžė ir išskyrė atskiras rinkas pagal technologijas ir transliacijų perdavimo paslaugų teikėjus.

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas 2016 m. spalio 17 d. nutartyje administracinėje byloje Nr. eA-596-858/2016 pasisakė, kad, kai specialūs teisės aktai savaime rinkų detaliam

neapibrėžia ir neįtvirtina, paslaugos (prekės) rinka apibrėžiama, kaip tai nustato Konkurencijos įstatymas ir jį detalizuojantys teisės aktai.

Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos 2000 m. vasario 24 d. nutarime Nr. 17 „Dėl konkurencijos tarybos paaiškinimų dėl atitinkamos rinkos apibrėžimo“ nurodyta, kad Pagrindinis atitinkamos rinkos apibrėžimo tikslas yra nustatyti nagrinėjamų ūkio subjektų konkurentus, galinčius varžyti jų laisvę elgtis nepriklausomai nuo kitų rinkos dalyvių. Tinkamos rinkos apibrėžimas apima keletą etapų. Pirmiausiai apibrėžiama prekės rinka, nustatant prekes, kurios yra ar gali būti pakeičiamos viena kita. Po to apibrėžiama geografinė rinka, nustatant teritoriją, kurioje tas pakeičiamumas vyksta ar gali vykti. Tiek apibrėžiant prekės rinką, tiek ir apibrėžiant geografinę rinką, iš pradžių analizuojamas paklausos pakeičiamumas (pirkėjų galimybės keisti vieną prekę kita ar pirkti ją kitoje teritorijoje), vėliau – pasiūlos pakeičiamumas (tiekėjų galimybės pradėti tiekti atitinkamas prekes ar pradėti tiekti jas iš kitų teritorijų). Apibrėžus atitinkamą rinką, nustatomi rinkos dalyviai ir apskaičiuojamos jų užimamos rinkos dalys.

Didelės įtakos rinkoje nustatymo gairių 24 punkte nustatyta, kad reguliuojamosios rinkos apibrėžiamos ir didelė įtaka rinkoje nustatoma vadovaujantis konkurencijos taisyklėmis, įskaitant ir Europos Komisijos pranešimą dėl atitinkamos rinkos apibrėžimo Bendrijos konkurencijos teisės tikslams (97/C 372/03) (toliau – Pranešimas). Pranešimo dėl atitinkamos rinkos apibrėžimo 7 punkte paaiškinta, kad atitinkama prekės rinka apima visas prekes ir (arba) paslaugas, kurias vartotojas laiko vienodomis ar pakeičiamomis pagal prekių savybes, kainas ir paskirtį. Ekonominiu požiūriu atitinkamos rinkos apibrėžimui paklausos pakeičiamumas reiškia greičiausią ir efektyviausią drausminančią jėgą tam tikros prekės tiekėjams, ypač jų sprendimams dėl kainos nustatymo. Įmonė ar įmonių grupė negali daryti didelio poveikio tokioms vyraujančioms pardavimo sąlygoms kaip kainos, jeigu vartotojai nesunkiai gali gauti pakeičiančiųjų prekių ar pirkti jas iš kitur esančių tiekėjų. Iš esmės, rinkos apibrėžimo naudojimas susideda nustatant, tam tikrų įmonių klientams veiksmingus alternatyvius pasiūlos šaltinius tiek pagal prekes/paslaugas, tiek pagal geografinę tiekėjų padėtį (Pranešimo 13 punktas).

2014 m. Rekomendacijoje numatyta, kad nacionalinės reguliavimo institucijos, norėdamos nustatyti didmenines rinkas, kurioms gali būti taikomas *ex ante* reguliavimas, turėtų pradėti nuo susijusių mažmeninių rinkų analizės. Ši mažmeninių rinkų analizė atliekama atsižvelgiant į paklausos ir, jei tinkama, pasiūlos pakeičiamumo ateities perspektyvą per tam tikrą laikotarpį.

Telecentro vertinimu, Tarnyba neišsamiai ir nevisapusiškai atliko paslaugų pakeičiamumo analizę mažmeninėje rinkoje ir todėl Tarnybos išvados dėl skirtingomis technologijomis teikiamų paslaugų pakeičiamumo mažmeninėje rinkoje nebuvimo yra nepagrįstos svariais argumentais ir įrodymais.

Vyriausiasis administracinis teismas byloje Nr. A-7-2203-06 nurodė, kad „*Tai, kad viešojo administravimo subjektas turi didelę diskreciją atitinkamos rinkos apibrėžimo srityje, nereiškia, jog jis bet kuriuo atveju neturi pagrįsti savo išvadų svariais išsamaus ir kruopštaus tyrimo metu surinktais argumentais, ar kad nereikalaujama pateikti išsamių sprendimo priėmimo priežasčių, atskleidžiančių konkrečius loginius apmastytus, grindžiančius jo sprendimą. Viešojo administravimo subjektas privalo atidžiai ištirti atitinkamą rinką, paremti savo vertinimą argumentais, kurie nėra aiškiai nereikšmingi ir kurie pagrindžia jais remiantis padarytas išvadas, kurie atspindi faktines aplinkybes tokias, kokios jos iš tikrųjų yra, bei kurių pakanka pagrindimui, ir atsižvelgti į visus svarbius veiksnius*“.

Telecentro nuomone, šiuo metu galutinio vartotojo požiūriu televizijos transliacijų paslaugos teikiamos skirtingais būdais (technologijomis) – antžeminiais tinklais, palydovinio ryšio tinklais, kabelinės televizijos tinklais, IPTV tinklais ir plačiajuosčio ryšio tinklais, yra pilnai ir lengvai pakeičiamos tarpusavyje.

2002 m. Europos Komisijos Gairėse dėl rinkos tyrimo nustatant didelę įtaką rinkoje pagal Bendrijos elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų reguliavimo sistemą (toliau taip pat gairės) rekomenduojama (44 punktas) išanalizuoti, ar yra palyginamos teikiamų paslaugų charakteristikos, ar lyginamos paslaugos naudojamos tiems patiems vartotojų tikslams, atkreipti dėmesį į šių paslaugų

konkurencines sąlygas bei į pasiūlos ir paklausos struktūrą, taip pat šių Gairių 45 punkte nurodoma, kad skirtingi būdai, galutinio vartotojo požiūriu naudojami tai pačiai galutinei paslaugai teikti ir atitinkantys galutinio vartotojo poreikius, priskirtini nagrinėjamai atitinkamai rinkai. Kaip pavyzdys pateikiamos interneto prieigos paslaugos, teikiamos skirtingomis technologijomis: kabelinės televizijos ir palydovinio ryšio tinklais paslaugos. Galutinių vartotojų požiūriu abu prieigos būdai skirti tai pačiai paslaugai gauti, dėl ko abu teikimo būdai priskirtini tai pačiai rinkai.

2014 m. Rekomendacijoje yra įtvirtinta, kad, „visų ex ante reguliavimo veiksmų tikslas – pasitarnauti galutiniams naudotojams, **užtikrinant, kad mažmeninės rinkos** ilgą laiką būtų veiksmingai **konkurencingos**. Nacionalinės reguliavimo institucijos, tikėtina, palaipsniui galės nustatyti, kad mažmeninės rinkos yra konkurencingos ir be didmeninių rinkų reguliavimo, ypač dėl numatomos pažangos inovacijų ir konkurencijos srityje.“ Atitinkamų rinkų apibrėžtis laikui bėgant gali kisti ir kinta, nes keičiasi produktų ir paslaugų ypatybės, paklausos ir pasiūlos pakeičiamumo galimybės. Tarnyba, neatsižvelgdama į pasikeitusias produktų ir paslaugų ypatybes, paklausos ir pasiūlos pakeičiamumo galimybes, apibrėžia rinkas kaip 2006 metais, kai (remiantis Tarnybos pateikta ataskaita apie elektroninių ryšių sektorių) didžioji dauguma Lietuvos namų ūkių žiūrėjo antžeminę analoginę televiziją, mokamos televizijos paslaugos buvo teikiamos kabelinės ir mikrobangės daugiakanalės televizijos tinklais, o, remiantis Tarnybos periodinės ataskaitos duomenimis, mokamos televizijos paslaugomis naudojosi kiek daugiau, nei 300 tūkst. abonentų.

	2006 m.	2016m.
Kabelinės televizijos abonentai, tūkst..	322,2	377,4
Mikrobangės daugiakanalės televizijos abonentai, tūkst..	36,5	10,8
Skaitmeninės antžeminės televizijos abonentų, tūkst.	-	39,6
Palydovinės televizijos abonentų skaičių, tūkst.	-	73,6
IPTV abonentų skaičius, tūkst.	-	206,1

Tiriamuoju laikotarpiu ir dabar mažmeninėje rinkoje galutiniai vartotojai turėjo ir turi ženkliai didesnę pasirinkimą. Televizijos transliacijų paslaugos prieinamos skaitmeninės antžeminės, palydovinės, IPTV, skaitmeninės kabelinės, analoginės kabelinės, mikrobangės daugiakanalės televizijos tinklais, o taip pat plačiajuosčio ryšio tinklais. Mokamos televizijos abonentų skaičius išaugo beveik 2 kartus (2016 m. pabaigoje daugiau nei 700 tūkst. abonentų naudojosi mokamos televizijos paslaugomis). Atitinkamai sumažėjo galutinių vartotojų, žiūrinčių nemokamą televiziją teikiamą antžeminiais tinklais, skaičius.

Naujos technologijos keičia paslaugų ypatybes, suteikia vartotojams naujų galimybių kartu keisdamos paklausos ir pasiūlos galimybes. Pvz. galutiniams vartotojams IPTV tinklais teikiamų paslaugų operatoriai suteikia papildomų galimybių pritaikyti televizijos žiūrėjimą savo poreikiams (programų archyvas, transliacijos žiūrėjimas nuo pradžių, sustabdymas, prasukimas ir pan.). 2012 metų pabaigoje transliacijų perdavimo paslaugas IPTV tinklais teikė 9 ūkio subjektai. Per ketverius metus IPTV tiekėjų skaičius išaugo iki 16 (padidėjo pasiūla). Atitinkamai IPTV abonentų skaičius per šį laikotarpį išaugo daugiau nei 2 kartus: nuo 102,5 tūkst. abonentų 2012 metų pabaigoje iki 206,1 tūkst. abonentų 2016 metų pabaigoje (padidėjo paklausa). Tai konkretus pavyzdys kaip pažanga inovacijų ir konkurencijos srityje keičia (ir toliau keis) transliacijų perdavimo paslaugų rinką, paklausą ir pasiūlą joje.

2014 m. Rekomendacijoje yra įtvirtinta, kad reikia „įvertinti, ar, atsižvelgiant į ateities perspektyvą, mažmeninės prekybos rinkos yra veiksmingai konkurencingos be reguliavimo, pagrįsto nustatyta didele įtaka rinkoje.“ 2014 m. Rekomendacijoje yra pažymima, kad nors OTT technologija teikiamos paslaugos šandien „negali būti laikomos tiesioginiais elektroninių ryšių paslaugų teikėjų teikiamų paslaugų pakaitalais, tikėtina, kad per ateinančius metus dėl technologijų raidos šios paslaugos bus nuosekliai plėtojamoms.“ Atkreiptinas dėmesys, kad šios

paslaugos Lietuvoje jau keletą metų nuosekliai plėtojamos ir tampa transliacijų perdavimo paslaugų pakaitalais. Tačiau Tarnyba ateities perspektyvos nevertino.

Telecentras sutinka su Tarnybos nuomone, kad „renkantis atitinkamas transliacijų paslaugas, vartotojams nėra svarbu, kokių būdu jos teikiamos, <...>“ ir kad mokamos ir nemokamos televizijos transliacijos, teikiamos skirtingomis technologijomis, galutinio kliento požiūriu yra pakeičiamos viena kita. Tai patvirtina ir Tarnybos atlikta apklausa, kurioje matyti, kad galutiniai vartotojai migruoja tarp televizijos transliacijų teikiamų skirtingais būdais (mokamos-nemokamos televizijos transliacijos).

Akivaizdus įrodymas, kad mažmeninėje rinkoje skirtingomis technologijomis teikiamos televizijos transliacijų paslaugos yra pakeičiamos viena kita (iš paklausos ir pasiūlos pusės) yra tai, kad skaitmeninės antžeminės, kabelinės, palydovinės, MDTV tinklais teikiamų televizijos transliacijų paslaugų abonentai migruoja į IPTV tinklus. Į IPTV tinklus migruojančių abonentų skaičius didėja neatsižvelgiant nei į dalinai besiskiriančius programų paketus, nei kainas.

Tinklas	Abonentų sk., tūkst.		Pokytis
	2012 metų pabaiga	2016 metų pabaiga	
Kabelinės televizijos	412.890	377.361	-35.529
MDTV televizijos	17.506	10.780	-6.726
Skaitmeninės antžeminės televizijos	75.808	39.584	-36.224
Palydovinės televizijos	100.900	73.602	-27.298
IPTV	102.463	206.061	103.598

Tarnybos prielaida, kad televizijos transliacijos, teikiamos skirtingomis technologijomis, yra nepakeičiamos iš paklausos pusės dėl paketuose dalinai besiskiriančių programų yra neteisinga. Šią Tarnybos prielaidą paneigia aukščiau pateikta informacija (klientų migravimas tarp mokamos-nemokamos televizijos, skirtingų technologinių platformų) bei tai, kad paslaugų teikėjų programų paketai yra visiškai vienodi žiūrimiausių programų prasme. Ataskaitoje Tarnyba atliko analizę dėl 7 televizijos programų paketo priėmimo būdo pakeičiamumo, pagal kurią darytina išvada, kad yra pakeičiamumas dėl šių programų paketo.

Tačiau Tarnyba visiškai nepagrįstai padarė išvadą, kad negalima teigti, kad tarp minėtų būdų egzistuoja pakeičiamumas iš paklausos pusės, ir tam pagrįsti naudoja argumentą, kad vartotojų apsisprendimą lemia ir papildomos televizijos programos. Tačiau, tai nėra pakankamas argumentas pagrįsti pakeičiamumo nebuvimą. Konstatuotina, kad ši Tarnybos išvada prieštarauja pačios Tarnybos atliktai analizei, Tarnyba nurodė, kad klientai yra linkę susimokėti norėdami gauti didesnę televizijos programų paketą, jo poreikius atitinkantį televizijos turinį, papildomą televizijos transliacijų funkcionalumą t.y. dalinai besiskiriantis programų paketas netrukdo paslaugų pakeičiamumui. Iš Tarnybos padarytos apklausos taip pat matyti, kad klientai migruoja tarp mokamų nemokamų paketų, remiantis periodinėmis elektroninių ryšių ataskaitomis matoma akivaizdi migracija tarp technologinių platformų.

Telecentro nuomone, Tarnyba neatliko detalios analizės dėl papildomų programų pakeičiamumo pagal priėmimo būdą ir kokios esminės kitos papildomos programos galimai lemia pasirinkimą ir ar jos nėra/yra pakeičiamos pagal priėmimo būdą. Kaip minėta, Tarnyba nagrinėjo tik 7 programų pakeičiamumą ir nustatė pakeičiamumą, nes šias programas žiūrovai galėjo matyti skaitmeninės antžeminės televizijos tinklais, kabelinės televizijos tinklais, MDTV tinklais, IPTV tinklais, palydovinio ryšio tinklais ir plačiajuosčio ryšio tinklais. Todėl Tarnybos išvada dėl pakeičiamumo nebuvimo pagal priėmimo būdą yra neteisinga ir neįrodyta.

Tarnyba padarė pagrįstą išvadą, kad mokamos ir nemokamos televizijos transliacijos, teikiamos skirtingais būdais, yra pakeičiamos iš paklausos pusės. Tačiau visai be jokių pagrindimų ir argumentų, tuo pačiu padarė išvadą, kad „tačiau televizijos transliacijos skaitmeninės antžeminės televizijos tinklais, kabelinės televizijos tinklais, MDTV tinklais, IPTV tinklais, palydovinio ryšio

tinklais ir plačiajuosčio ryšio tinklais, nėra pakeičiamos tarpusavyje iš paklausos pusės". Iš aukščiau Telecentro pateiktos informacijos akivaizdu, kad pastaroji Tarnybos išvada yra klaidinga.

Taip pat Tarnyba Ataskaitoje neįvertino Televizijos transliacijų perdavimo paslaugų pakeičiamumo iš pasiūlos pusės galutinio vartotojo (TV žiūrovo) atžvilgiu. Kaip jau minėta aukščiau, RRT vertindama paslaugų pakeičiamumą privalo atidžiai stebėti rinkos pokyčius, susijusius su infrastruktūra ir paslaugų konkurencija mažmeniniu lygiu.

Televizijos transliacijų teikėjų tinklai yra labai smarkiai išvystyti. Lietuvoje praktiškai neliko vietų, kur galutiniai vartotojai (TV žiūrovai) savo gyvenamoje vietoje negalėtų rinktis iš kelių tiekėjų teikiančių paslaugas vienodomis ir/ar skirtingomis technologijomis.

Tą patvirtina ir Tarnybos Ataskaitos projekte pateikta analizė. Kaip nurodyta Tyrimo ataskaitos projekto 2 pav. televizijų transliacijos pagal technologijas tarp vartotojų pasiskirsto labai tolygiai (42,2 proc. žiūri televizijų transliacijas, teikiamas kabelinės televizijos tinklais, 40,8 proc. skaitmeninės antžeminės televizijos tinklais; 31,4 proc. plačiajuosčio ryšio tinklais; 18,9 proc. IPTV tinklais; 12,7 proc. palydovinio ryšio tinklais). Taip pat, kaip teisingai nurodė Tarnyba, didžioji dalis vartotojų turėjo pasirinkimą savo gyvenamojoje vietovėje priimti transliacijas skirtingais būdais, t.y. daugiau nei vienu būdu.

Operatoriams plečiant savo tinklų aprėptį, galutiniams vartotojams pasirinkimas, o kartu ir konkurencija mažmeninėje rinkoje didės. Toliau planuoja pradėti teikti išmaniosios televizijos paslaugas naudodama belaidžius tinklus [<http://www.15min.lt/verslas/naujiena/bendroves/teo-ir-omnitel-pakeitusios-telia-vadovas-k-sliuzas-663-748854>]. Toliau vadovas teigia, kad „bendrovė ketina orientuotis į televizijos prieinamumo plėtrą ir stengsis, kad ji būtų geriau prieinama mažiau apgyvendintose vietovėse" [<http://www.15min.lt/verslas/naujiena/bendroves/telia-lietuva-zvalgosi-televizijos-srityje-663-778972>]. Atsižvelgiant į tai, kad abonentai migruoja iš kitų technologinių platformų į IPTV, galima daryti išvadą, kad IPTV tinklams plečiantis į mažiau apgyvendintas vietoves, mažės šiuose vietovėse paslaugas, kitomis technologijomis (įskaitant ir skaitmeninės antžeminės televizijos tinklus) teikiančių operatorių rinkos dalis. Operatoriai taiko įvairias pardavimo skatinimo akcijas, kuriomis sumažinamas operatoriaus/technologijos pakeitimo barjeras vartotojui (pvz. nereikia įsigyti galinės vartotojo įrangos, mokėti už įdiegimą ir pan.). Todėl akivaizdu, kad mažmeninėje rinkoje yra Televizijos transliacijų perdavimo paslaugų pakeičiamumas iš pasiūlos pusės galutinio vartotojo (TV žiūrovo) atžvilgiu.

Abonentai migruoja tarp skirtingomis technologijomis teikiamų transliacijų perdavimo paslaugų operatorių – tai rodo, jog konkurencija mažmeninėje televizijos transliacijų perdavimo rinkoje yra efektyvi ir vienos platformos (skaitmeninės antžeminės televizijos) *ex ante* reguliavimas yra perteklinis.

Atsižvelgiant į aukščiau išdėstytą informaciją, yra akivaizdu, kad:

- **mažmeninės televizijos transliacijų perdavimo paslaugos, teikiamos skirtingomis technologijomis yra pakeičiamos tarpusavyje ne tik iš paklausos, bet ir iš pasiūlos pusės.**
- **konkurencija mažmeninėje televizijų transliacijų, teikiamų skirtingomis technologijomis, perdavimo rinkoje yra efektyvi, veiksminga ir be teikiamų didmeninių transliacijų perdavimo skaitmeniniais antžeminiais tinklais paslaugų reguliavimo.**

Todėl Tarnybos rinkos apibrėžimas, apibrėžiant rinką pagal atskiras technologijas, yra nepagrįstas. Netinkamai apibrėžus rinką, yra nepagrįstos visos tolesnės Tyrimo išvados ir rezultatai.

Europos Sąjungos Teisingumo Teismas savo praktikoje yra pažymėjęs, kad labai svarbu apibrėžti atitinkamą rinką, nes veiksmingos konkurencijos vertinimas gali būti atliekamas tik konkrečios apibrėžtos rinkos atžvilgiu (Europos Sąjungos teisingumo teismo sprendimas byloje Nr. C-209/98).

Tinkamai apibrėžus mažmeninę rinką, yra akivaizdu, kad joje yra veiksminga konkurencija ir joje nėra didelę įtaką turinčių ūkio subjektų.

Tarnyba 4.1.4.1. skyriuje nagrinėdama ar konkurencija televizijos transliacijų (teikiamų skaitmeninės antžeminės televizijos tinklais) platformoje yra veiksminga, daro niekuo nepagrįstą išvadą, kad „*Konkurencija televizijos transliacijų, teikiamų skaitmeninės antžeminės televizijos tinklais, rinkoje yra veiksminga tik dėl šiuo metu taikomo reguliavimo Telecentro ir Telia teikiamoms didmeninėms transliacijų perdavimo skaitmeninės antžeminės tinklais paslaugoms.*“

Tarnyba nepagrįstai apsiribojo konkurencijos analize vertinant tik Telecentro ir Telia tinklus, nevertindama įtakos konkurencijai iš kitų televizijos transliacijų paslaugų teikėjų (teikiančių paslaugas kabelinės televizijos tinklais, MDTV tinklais, IPTV tinklais, palydovinio ryšio tinklais ir plačiajuosčio ryšio tinklais), tame tarpe ir ateities perspektyvoje.

Net ir vertinant tik Telecentro ir Telia tinklus, laikytina kad konkurencija yra veiksminga ir be Tarnybos taikomo reguliavimo, o tai patvirtina (re)transliuojamų programų migravimas tarp Telecentro ir Telia tinklų. 2012 metais Sport1 atsisakė Telia teikiamų transliacijų perdavimo paslaugų ir programą perkėlė į Telecentro tinklą. 2015 metais Telecentras vedė derybas ir įtikino „Lietuvos ryto“ televiziją į Telecentro ST2 tinklą persikelti savo programą. 2016 metais „Lietuvos ryto“ televizija dar kartą keitė tinklą ir šiuo metu programa yra siunčiama Telecentro ST1 tinklu. LRT atsisakė Telecentro teikiamų paslaugų (Telecentro ST1 tinklu) ir perkėlė savo programas į LRT tinklą. Tais pačiais metais Telia atsisakė Telecentro teikiamų transliacijų perdavimo paslaugų (Telecentro ST2 tinklu) ir retransliuojamas programas perkėlė į savo tinklus. Aukščiau paminėti faktai rodo, jog konkurencija šioje platformoje egzistuoja ir klientai gali keisti ir keičia didmeninių transliacijų perdavimo paslaugų teikėją.

Tarnyba konstatuoja, kad „*dėl jiems taikomų įpareigojimų, nustatytų atlikus 2014 m. rinkos tyrimą, jų teikiamomis didmeninėmis paslaugomis gali pasinaudoti visi transliuotojai*“. Norime pažymėti, kad transliuotojai teikiamomis paslaugomis gali pasinaudoti ne dėl Tarnybos taikomų įpareigojimų. Telecentras siekia, kad teikiamomis paslaugomis naudotųsi kuo daugiau (re)transliuotojų. Tiriamuoju laikotarpiu nebuvo nei vieno atvejo, kad Telecentras būtų atsisakęs suteikti transliacijų perdavimo paslaugas klientams. Taip pat nėra jokių indikacijų rodančių, kad Telecentras atsisakytų suteikti transliacijų perdavimo paslaugas klientams ateityje. Tokių indikacijų Tarnyba nenustatė taip pat. Priešingai Telecentras deda visas pastangas, kad kuo daugiau klientų naudotųsi Telecentro teikiamomis paslaugomis.

Tarnyba konstatuoja, kad „*į LRTK išduodamą transliavimo licenciją, suteikiančią teisę naudotis trečiosios šalies teikiama siuntimo paslauga, papildomai įrašomas konkretus siuntėjas (žr. Įstatymo 49 straipsnio 3 dalį), o tai yra ribojantis elementas patekti į televizijos transliacijų, teikiamų skaitmeninės antžeminės televizijos tinklais, rinką, jei visi skaitmeninės antžeminės televizijos tinklai būtų užimti.*“ Atkreipiame Tarnybos dėmesį, kad visi 7 skaitmeninės antžeminės televizijos tinklai niekada nebuvo užpildyti. Du skaitmeninės antžeminės televizijos tinklai Telecentro ir Telia turėjo pradėti veikti ne vėliau kaip nuo 2014 m. liepos 1 d. Vadovaudamasi Skaitmeninės televizijos modeliu, LRTK paskelbė tris konkursus trims transliavimo licencijoms, suteikiančioms teisę naudotis Telia ir Telecentro teikiamomis televizijos transliacijų perdavimo skaitmeninės antžeminės televizijos tinklais paslaugomis. Visi trys konkursai buvo pripažinti neįvykusiais, nes nebuvo gauta nė viena (re)transliuotojo paraiška licencijai gauti. Nuo 2016 m. vidurio, Telia perkėlus retransliuojamas programas į savo tinklą ir atsisakius Telecentro teikiamų paslaugų, neišnaudotas yra ir Telecentro ST2 tinklas. Taip pat pažymėtina, kad negavus nė vienos paraiškos dalyvauti 2016 m. rugpjūčio 31 d. LRTK skelbtuose konkursuose programoms transliuoti bei retransliuojamo turinio licencijoms televizijos programoms retransliuoti per Telecentro ST2 tinklą, LRTK paskelbė šiuos konkursus neįvykusiais. Tai rodo, kad tinkluose visada buvo ir yra laisvų išteklių, o (re)transliuotojai nerodo iniciatyvos šiais ištekliais naudotis. Tai taip pat parodo, kad egzistuoja alternatyva skaitmeninės antžeminės televizijos tinklams t.y. skirtingos technologinės platformos yra pakeičiamos tarpusavyje, nes transliuotojai, kurie savo programas transliuoja kabelinės televizijos ir/arba IPTV ir/arba palydovinio ryšio ir/arba plačiajuosčio ryšio

tinklais, net ir esant laisviems resursams nesirenka skaitmeninės antžeminės televizijos platformos.

Taigi, Tarnyba nepagrindė savo išvados, kad konkurencijos televizijos transliacijų, teikiamų skaitmeninės antžeminės televizijos tinklais, rinkoje yra veiksminga tik dėl šiuo metu Telecentro ir Telia teikiamoms didmeninės transliacijų perdavimo skaitmeninio antžeminės tinklais paslaugoms taikomo reguliavimo. Tarnyba apsiribojo deklaratyviais teiginiais, kad „*nesant reguliavimo, pasinaudojimas didmeninėms transliacijų perdavimo skaitmeninės antžeminės televizijos tinklais paslaugomis **galimai būtų komplikuotas** dėl ribotų resursų ir didelių pradinų investicijų, reikalingų skaitmeninės antžeminės televizijos tinklo arba vietinių skaitmeninės antžeminės televizijos stočių įsteigimui, įėjimo į televizijos transliacijų, teikiamų skaitmeninės antžeminės televizijos tinklais, rinką barjerai galimai būtų aukšti*“. Priešingai, aukščiau paminėti faktai įrodo, kad:

- laisvų resursų skaitmeninės antžeminės televizijos platformoje visada buvo ir yra.
- (re)transliuotojai naudojami didmeninėms transliacijų perdavimo skaitmeninės antžeminės televizijos tinklais paslaugomis ir migruoja savo (re)transliuojamas programas tarp skaitmeninės antžeminės televizijos tinklų.

2014 m. Rekomendacijoje nurodyta, kad „*jeigu, atsižvelgiant į ateities perspektyvą, mažmeninė rinka yra veiksmingai konkurencinga be ex ante didmeninio reguliavimo susijusioje (-iose) atitinkamoje (-se) rinkoje (-ose), nacionalinė reguliavimo institucija turėtų padaryti išvadą, kad didmeninio lygmens reguliavimas nebėra būtinas*“.

Atsižvelgiant į aukščiau paminėtus faktus akivaizdu, kad konkurencija televizijos transliacijų, teikiamų skaitmeninės antžeminės televizijos tinklais, rinkoje yra veiksminga, o Tarnybos taikomas reguliavimas Telecentro ir Telia teikiamoms didmeninėms transliacijų perdavimo skaitmeninės antžeminės tinklais paslaugoms yra perteklinis.

Be to, kaip minėjome aukščiau, Tarnyba neteisingai apibrėžė Transliacijų perdavimo paslaugų rinką, ją suskaidydama pagal technologijas. Todėl neteisingai apibrėžus rinką yra neteisingas konkurencijos atitinkamoje rinkoje veiksmingumo tyrimas. Kaip nurodėme aukščiau, situacija Transliacijų perdavimo paslaugų rinkoje ir rinkos pokyčiai įrodo, kad yra transliacijų perdavimo paslaugų pakeičiamumas pagal skirtingas technologijas ir būtent ne taikomas reguliavimas, o rinkos poreikiai lemia ir skatina konkurenciją.

Taip pat Tarnyba nepagrįstai konstatavo, kad nėra paslaugų pakeičiamumo didmeninėje transliacijų perdavimo paslaugų rinkoje.

Analizuojant Televizijos transliacijų perdavimo paslaugų **pakeičiamumą iš paklausos** pusės Tarnyba **privalo įvertinti** ne tik tiesioginį, bet ir **netiesioginį konkurencijos spaudimą**. Mažmeninių paslaugų teikėjų, kurie didmeninės televizijos transliacijų perdavimo paslaugas teikia patys sau, Telecentro padidintos transliacijų perdavimo skaitmeninės antžeminės televizijos tinklais paslaugos kainos tiesiogiai neįtakos. Daugelis mažmeninių paslaugų teikėjų vysto savo transliacijų perdavimo tinklus ir didmeninės transliacijų perdavimo paslaugas teikia sau. Todėl analizuoti ar didmeninių transliacijų perdavimo paslaugų teikiamų skirtingomis technologijomis naudojimas ir kaina yra palyginami didmeninės paslaugos gavėjo požiūriu - neįmanoma. Reiškia vien tiesioginio didmeninių transliacijų perdavimo paslaugų pakeičiamumo įvertinimo nepakanka, **būtina** nagrinėti vertikalios organizuotą rinką, kurioje svarbus netiesioginių suvaržymų poveikis, norint nustatyti, ar didmeninės transliacijų perdavimo paslaugos kainos padidėjimas įtakotų kainų pokyčius mažmeninėje rinkoje.

Kadangi mažmeninėje televizijos transliacijų perdavimo paslaugų rinkoje egzistuoja skirtingomis technologijomis teikiamų paslaugų pakeičiamumas, galutiniai transliacijų perdavimo paslaugų gavėjai (TV žiūrovai) galėtų rinktis kita technologija teikiamas televizijos perdavimo paslaugas.

Dėl to išaugtų kitomis technologijomis mažmenines paslaugas teikiančių teikėjų rinkos dalis. Tai patvirtina, kad netiesioginiai suvaržymai daro pakankamai žymią įtaką didmeninių televizijos transliacijų perdavimo paslaugų lygmenyje, kuri persiduoda į mažmeninę rinką, t.y. kad egzistuoja didmeninių paslaugų pakeičiamumas.

Tarnyba Ataskaitoje konstatuoja, kad mažmeninėje rinkoje vartotojams nėra svarbu, koku būdu teikiamos transliacijų perdavimo paslaugos ir, kad mokamos ir nemokamos televizijos transliacijos, teikiamos skirtingomis technologijomis, galutinio vartotojo požiūriu yra pakeičiamos viena kita. Tai patvirtina ir Tarnybos atlikta apklausa, kurioje matyti, kad galutiniai vartotojai migruoja tarp televizijos transliacijų teikiamų skirtingais būdais (mokamos-nemokamos televizijos transliacijos).

Atsižvelgiant į aukščiau pateiktą informaciją matyti, kad nemokamų televizijos programų transliuotojams atsisakius televizijos transliacijų perdavimo, skaitmeninės antžeminės televizijos tinklais, paslaugų, žiūrovų auditorija nesumažėtų (kaip teigia Tarnyba). Kadangi mažmeninėje rinkoje egzistuoja mokamų ir nemokamų televizijos transliacijų pakeičiamumas šių paslaugų galutiniai vartotojai žiūrovai greitai pasirinktų kitomis technologijomis teikiamas paslaugas.

Netiesioginius konkurencinius suvaržymus patirtų ne tik didmeninės televizijos transliacijų perdavimo skaitmeninės antžeminės televizijos tinklais paslaugos teikėjas, bet ir visomis kitomis technologijomis didmenines paslaugas teikiantis hipotetinis monopolistas (taigi, ir sau didmenines paslaugas teikiantys mažmeninių paslaugų teikėjai).

Anketoje Tarnyba respondentų teiravosi, kokius jų veiksmus sąlygotų tai, jei jų televizijos transliacijų perdavimo skaitmeninės antžeminės televizijos tinklais paslaugų teikėjas padidintų savo teikiamų paslaugų kainą. 5 iš ataskaitoje paminėtų 17 respondentų atsakė, kad jas pakeistų kitomis (tik 3 respondentai nurodė, kad jų manymu jie neturi galimybių pasirinkti kito paslaugų tiekėjo):

- 4 respondentai, kitomis televizijos transliacijų perdavimo paslaugomis, pavyzdžiui, televizijos transliacijomis, teikiamomis kabelinės televizijos tinklais, IPTV tinklais ir (ar) palydovinio ryšio tinklais;
- 1 respondentas, kurtų nuosavą televizijos transliacijų perdavimo skaitmeninės antžeminės televizijos tinklais paslaugų tinklą ir teiktų televizijos transliacijų perdavimo skaitmeninės antžeminės televizijos tinklais paslaugas sau.

Šie (re)transliuotojų atsakymai patvirtina, kad egzistuoja didmeninių transliacijų perdavimo paslaugų pakeičiamumas ir iš pasiūlos pusės. O nemokamų televizijos programų transliuotojų sprendimas, transliacijų perdavimo skaitmeninės antžeminės televizijos tinklais paslaugų kainoms pakilus 5-10%, nekeisti paslaugų teikėjo yra susijęs ne su alternatyvų nebuvimu, o su tuo, kad transliuotojų patiriamos išlaidos perkant didmenines transliacijų perdavimo paslaugas sudaro nežymią dalį transliuotojų sąnaudų (Tarnybos skaičiavimais nuo 1,8 iki 5,6 proc.). Transliuotojų sprendimą atsisakyti transliacijų perdavimo skaitmeninės antžeminės televizijos tinklais galėtų paskatinti visiškai kiti faktoriai (pvz. TV reklamos rinkos mažėjimas). Televizijos transliacijų perdavimo skaitmeninės antžeminės televizijos tinklais paslaugų kainoms padidėjus 10 proc., transliuotojų sąnaudos padidėtų 0,2-0,5 proc.. Tai yra nereikšmingas dydis ir dar vienas faktas, kuris parodo, jog Tarnybos taikomas reguliavimas yra perteklinis ir neįtakojantis transliuotojų sprendimo siūsti ar ne televizijos programas skaitmeninės antžeminės televizijos tinklais.

Tarnyba daro išvadą, kad „mokamų televizijos transliacijų skaitmeninės antžeminės televizijos tinklais teikėjams, televizijos transliacijų perdavimo skaitmeninės antžeminės televizijos tinklais paslaugos nėra pakeičiamos televizijos transliacijų perdavimo kabelinės televizijos tinklais, IPTV tinklais, palydovinio ryšio tinklais ir plačiajuosčio ryšio tinklais paslaugomis iš paklausos pusės“, nes:

1. Telia ir UAB „Balticum TV“ mokamų televizijos transliacijų, teikiamų skaitmeninės antžeminės televizijos tinklais, patrauklumas priklauso ir nuo žiūrovo galimybės matyti nemokamas televizijos transliacijas;
2. Atsisakius televizijos transliacijų perdavimo skaitmeninės antžeminės televizijos tinklais paslaugų ir jas keičiant televizijos transliacijų perdavimo kabelinės televizijos tinklais, IPTV tinklais, palydovinio ryšio tinklais, plačiajuosčio ryšio tinklais paslaugomis, Telia ir UAB „Balticum TV“ patirtų papildomas išlaidas;
3. sumažėtų Telia ir UAB „Balticum TV“ retransliuojamų televizijos programų skaičius, o tai atitinkamai turėtų įtakos abonentų skaičiui.

Telecentro nuomone, Tarnybos daromos prielaidos ir išvados yra klaidingos, nes:

1. Mažmeninės rinkoje televizijos žiūrovai skaitmeninės antžeminės televizijos tinklais nemokamai transliuojamas programas gali matyti naudodamiesi bet kuria technologija (pvz. IPTV, palydovinio ryšio tinklai ir pan.) teikiamomis transliacijų perdavimo paslaugomis. Kadangi mažmeninėje televizijos transliacijų perdavimo paslaugų rinkoje egzistuoja skirtingomis technologijomis teikiamų paslaugų pakeičiamumas, galutiniai transliacijų perdavimo paslaugų gavėjai (TV žiūrovai) galėtų rinktis kita technologija teikiamas televizijos perdavimo paslaugas.
2. Telia savo iniciatyva migruoja ir skatina mažmeninius klientus rinktis IPTV tinklais teikiamas televizijos transliacijų paslaugas, o galutiniai klientai, dėl IPTV tinkluose suteikiamų naujų galimybių, renkasi šia technologija teikiamas paslaugas (migruoja iš skaitmeninės antžeminės televizijos platformos). Pasirinkdami Telia teikiamas televizijos transliacijų perdavimo (IPTV tinklais) paslaugas klientai kartu užsako ir interneto prieigos paslaugas (didesnės Telia pajamos iš kliento). Taip pat Telia gauna papildomas pajamas klientams naudojantis papildomomis paslaugomis (pvz. filmų nuoma, duomenų saugykla ir pan.). Nuo 2012 metų Telia skaitmeninės antžeminės televizijos klientų sumažėjo 37 tūkst., o IPTV klientų skaičius padidėjo beveik 100 tūkst..
3. Transliacijų perdavimo paslaugų rinkos tyrimo metu Telia atsisakė Telecentro teikiamų televizijos transliacijų skaitmeninės antžeminės televizijos tinklais paslaugų. Telia mokamos skaitmeninės antžeminės televizijos abonentų skaičius nuo 2012 metų pabaigos iki 2016 metų pabaigos sumažėjo beveik dvigubai (nuo 75.808 abonentų iki 39.584 abonentų), nors retransliuojamų programų skaičius praktiškai nekito. Taip pat norime atkreipti Tarnybos dėmesį, kad tiriamuoju laikotarpiu Telia savo skaitmeninės antžeminės televizijos tinklų galutiniams vartotojams retransliavo dvigubai daugiau TV programų, nei Balticum. Nežiūrint to, Telia abonentų skaičius tiriamuoju laikotarpiu sumažėjo 39,1 proc., o Balticum išaugo išaugo 8,5 proc..

Todėl, atsižvelgiant į aukščiau išdėstytą informaciją, darytinos šios išvados:

1. **didmeninių televizijos transliacijų perdavimo paslaugų, teikiamų įvairiomis technologijomis, pakeičiamumas didmeninėje rinkoje egzistuoja;**
2. **didmeninės televizijos transliacijų perdavimo paslaugos yra vertikaliai susijusios su mažmeninių paslaugų rinka. Mažmeninių paslaugų teikėjai paslaugas teikia skirtingomis technologijomis ir taiko panašias mažmeninių paslaugų kainas, t.y. konkuruoja kaina. Netiesioginiai konkurencijos suvaržymai, atsirandantys įvairiomis technologijomis konkuruojant mažmeninėje rinkoje, turi reikšmingą įtaką didmeninėms sau teikiamoms televizijos transliacijų perdavimo paslaugoms, dėl ko jas reikia įtraukti į Transliacijų perdavimo teikimo paslaugų rinkos apibrėžimą.**

Atsižvelgiant į aukščiau išdėstytus argumentus, Telecentro nuomone, galima konstatuoti, kad didmeninėje televizijos transliacijų perdavimo paslaugų rinkoje egzistuoja skirtingomis technologijomis teikiamų didmeninių televizijos transliacijų perdavimo paslaugų pakeičiamumas iš paklausos pusės.

Tarnyba visiškai neatliko Televizijos transliacijų perdavimo skaitmeninės antžeminės televizijos tinklais paslaugų ir televizijos transliacijų perdavimo kabelinės televizijos tinklais, IPTV tinklais, palydovinio ryšio tinklais paslaugų pakeičiamumo iš pasiūlos pusės analizės. 4.2.3.1 skyriuje Tarnyba analizuoja įėjimo į transliacijų perdavimo skaitmeninės antžeminės televizijos tinklais paslaugų rinką, o turėtų analizuoti technologinių platformų pakeičiamumą pasiūlos požiūriu. Tarnybos anketoje ketvirtadalis (4 iš 17 respondentų) pasakė, kad, transliacijų perdavimo skaitmeninės antžeminės televizijos tinklais paslaugų teikėjui padidinus savo teikiamų paslaugų kainą, jie keistų technologinę platformą. Visiškai neatlikus šios analizės yra daromos nepagrįstos išdavos, kad "Televizijos transliacijų perdavimo skaitmeninės antžeminės televizijos tinklais paslaugos nėra pakeičiamos televizijos transliacijų perdavimo kabelinės televizijos tinklais, IPTV tinklais, palydovinio ryšio tinklais ir plačiajuosčio ryšio tinklais paslaugomis iš pasiūlos pusės."

Didelės įtakos rinkoje nustatymo gairių 52 punkte nustatyta, kad atliekant pasiūlos pakeičiamumo analizę reikalinga įvertinti, ar ūkio subjektai, nagrinėjamoje rinkoje tiriamuoju laikotarpiu kitiems ūkio subjektams neteikę atitinkamų paslaugų, per pagrįstą laikotarpį galėtų nuspręsti pradėti jas teikti. Analizuojama ar reaguodami į nežymų ir ilgalaikį santykinį nagrinėjamų paslaugų kainų padidėjimą, kiti paslaugų teikėjai per pagrįstą laikotarpį galėtų pradėti teikti atitinkamas paslaugas, nepatirdami žymių papildomų išlaidų ir rizikos.

Didmeninės televizijos transliacijų perdavimo paslaugos buvo teikiamos skaitmeninės antžeminės ir palydovinio ryšio tinklais (resursų nuoma). Televizijos transliacijų perdavimo palydovinio ryšio tinklais paslaugų teikėjai yra pasirengę ir gali per trumpą laikotarpį bei nepatirdami žymių papildomų išlaidų ar rizikos (re)transliuotojams pradėti teikti didmenines transliacijų, skirtų turiniui perduoti galutiniams vartotojams, palydoviniais tinklais paslaugas.

IPTV ir kabelinės televizijos tinklais didmeninės transliacijų perdavimo paslaugos nebuvo teikiamos. Šiuo atveju paslaugų pakeičiamumą iš pasiūlos pusės galima analizuoti įvertinant savo abonentams (TV programų žiūrovams) teikiamų televizijos transliacijų paslaugų, naudojant skirtingas šių paslaugų teikimo technologijas (didmenines paslaugas), klientų augimo tendencijas, rinkos dalių pokyčius, investicijas ir kitas aplinkybes. IPTV tinklais teikiamų televizijos transliacijų perdavimo paslaugų galutinių vartotojų skaičius ir rinkos dalis nuolat auga. Tai rodo, jog šis būdas tampa vis svarbesnis teikiant mažmenines paslaugas. Remiantis Tarnybos pateikiamomis elektroninių ryšių veiklos ataskaitomis, elektroninių ryšių rinkoje veikiantys ūkio subjektai daugiausiai investuoja į šviesolaidinio ir judriojo ryšio tinklus. Telia, į šviesolaidinių ryšio tinklą 2013–2015 metais investavo 42,3 mln. Eur, 2016 metais dar 26,6 mln. Eur..

Vertinant informaciją apie šviesolaidinio tinklo vystymosi perspektyvas, IPTV klientų augimo tendencijas ir kabelinės TV užimamą rinkos dalį (2016 metų pabaigoje. – 53,3 proc.) akivaizdu, kad egzistuoja didmeninių televizijos transliacijų perdavimo paslaugų, reikalingų mažmeninėms paslaugoms teikti pakeičiamumas iš pasiūlos pusės.

Įvertinus aukščiau išdėstytus argumentus akivaizdu, kad televizijos transliacijų perdavimo skaitmeninės antžeminės televizijos tinklais paslaugos yra pakeičiamos televizijos transliacijų perdavimo kabelinės televizijos tinklais, IPTV tinklais, plačiajuosčio ryšio ir palydovinio ryšio tinklais paslaugomis iš pasiūlos pusės.

Tarnyba ataskaitos 4.2.3.2. skyriuje nagrinėja televizijos transliacijų, perduodamų skaitmeninės antžeminės televizijos tinklais, paslaugų tarpusavio pakeičiamumą pagal šių paslaugų teikėją. Tarnyba neįvertindama visų faktų daro klaidingas išvadas.

Tarnyba daro išvadą, kad televizijos transliacijų perdavimo skaitmeninės antžeminės televizijos tinklais paslaugos, teikiamos Telecentro ir Telia nėra pakeičiamos tarpusavyje iš paklausos ir pasiūlos pusių, nes:

1. *"norint pakeisti transliacijų perdavimo paslaugų teikėją, kuris yra įrašytas transliuotojo arba retransliuotojo licencijoje, LRTK turėtų organizuoti konkursą, kurio metu televizijos programų transliuotojui arba retransliuotojui būtų skirtas kitas transliacijų perdavimo*

paslaugų teikėjas. Dalyvavimas konkurse neužtikrina, kad transliuotojas arba retransliuotojas galės naudotis kito transliacijų perdavimo paslaugų teikėjo paslaugomis, nes naudotis šiomis paslaugomis pageidavimą gali pareikšti ir kitas transliuotojas arba retransliuotojas." Darant tokias išvadas Tarnyba turi remtis faktinę informaciją t.y. atsižvelgti į tai kiek kartų (re)transliuotojas, kuris keitė transliacijų perdavimo paslaugų tiekėją, negalėjo pradėti naudotis kito tiekėjo paslaugomis, nes kitas (re)transliuotojas taip pat pareiškė norą. Telecentras atkreipia dėmesį, kad 2015 metais "Lietuvos ryto" televizija į Telecentro ST2 tinklą persikėlė savo programą. 2016 metais "Lietuvos ryto" televizija dar kartą keitė tinklą. Tais pačiais metais Telia atsisakė Telecentro teikiamų transliacijų perdavimo paslaugų (Telecentro ST2 tinklu) ir retransliuojamas programas perkėlė į savo tinklus. Nei vienu iš aukščiau paminėtų atvejų (re)transliuotojo licencijoje nurodytas paslaugų teikėjo pakeitimas nebuvo kliūtis. Analogiškai atvejai buvo ir anksčiau, pvz. 2012 metais UAB "Sporto komunikacijos" licencijos pakeitimas, kuriuo Sport1 programos transliacijų perdavimas buvo perkeltas iš Telia į Telecentro tinklą.

Taip pat atkreipiame Tarnybos dėmesį, kad du skaitmeninės antžeminės televizijos tinklai Telecentro ir Telia turėjo pradėti veikti ne vėliau kaip nuo 2014 m. liepos 1 d. Vadovaudamasi Skaitmeninės televizijos modeliu, LRTK paskelbė tris konkursus trims transliavimo licencijoms, suteikiančioms teisę naudotis Telia ir Telecentro teikiamomis televizijos transliacijų perdavimo skaitmeninės antžeminės televizijos tinklais paslaugomis. Visi trys konkursai buvo pripažinti neįvykusiais, nes nebuvo gauta nė viena (re)transliuotojo paraiška licencijai gauti. Negavus nė vienos paraiškos dalyvauti 2016 m. rugpjūčio 31 d. LRTK skelbtuose konkursuose programoms transliuoti bei retransliuojamo turinio licencijoms televizijos programoms retransliuoti per Telecentro ST2 tinklą, LRTK paskelbė šiuos konkursus neįvykusiais. Tai rodo, kad tinkluose visada buvo ir yra laisvų išteklių, o (re)transliuotojai nerodo iniciatyvos šiais ištekliais naudotis.

Televizijos programų transliavimo ir retransliavimo veiklos licencijavimo tvarka ir sąlygos nėra veiksnys trukdantis (re)transliuotojų programų migravimui tarp Telia ir Telecentro tinklų.

2. „Skaitmeninės antžeminės televizijos tinklai, įsteigti Telia, yra visiškai užpildyti“.

Tarnyba visiškai neatsižvelgia į faktą, kad tiek Telecentras, tiek Telia turi dažnius naujo tinklo diegimui t.y. yra laisvų resursų ir (re)transliuotojams išreiškus norą šie tinklai būtų pastatyti, o (re)transliuotojai pakeistų Televizijos transliacijų paslaugų tiekėją.

Tarnyba konstatuoja, kad „Skaitmeninės antžeminės televizijos tinklai, įsteigti Telia, yra visiškai užpildyti perduodamomis televizijos transliacijomis, ir jais yra siunčiama tiek televizijos programų, kiek techniškai tai yra įmanoma, užtikrinant normalią paslaugų kokybę". Telecentras pažymi, kad esamuose tinkluose yra techninės galimybės padidinti dažnių išnaudojimo efektyvumą t.y. tinklu perduoti daugiau programų (pvz. perėjimas prie DVB-T2 technologijos). Nors 2014 metų tyrime (tinklais buvo siunčiama 10 programų) Tarnyba konstatavo, kad „4 skaitmeninės antžeminės televizijos tinklai, įsteigti TEO ir LRTC, yra visiškai išnaudoti ir jais yra siunčiama tiek televizijos programų, kiek tai įmanoma techniškai padaryti užtikrinant normalią paslaugų kokybę.", tačiau 2016 metais Telia perkėlus programą į savo tinklą parodė, kad techninės galimybės yra didesnės. Telia padidino savo tinklų pajėgumą 30%, nors 2014 metų tyrime Tarnyba, neatsižvelgė į Telecentro pastabą ir konstatavo, kad tinklai yra „visiškai užpildyti“.

Telia sumažino savo retransliuojamų programų skaičių atsisakiusi Telecentro teikiamų transliacijų perdavimo paslaugų. Atsižvelgiant į argumentus pateiktus aukščiau programų skaičius nėra kritinis veiksnys. Balticum (skaitmeninėje antžeminėje platformoje), retransliuodama dvigubai mažiau programų, sugeba didinti abonentų skaičių, tuo tarpu Telia skaitmeninės antžeminės televizijos abonentų skaičius nuolat krenta. (Re)transliuotojui išreiškus norą perkelti savo programą į Telia tinklą ir mokėti už

programos siuntimą, Telia, siekdama gauti papildomo pelno, svarstytų retransliuojamų programų sumažinimo galimybę.

2014 metų rinkos tyrime Tarnyba konstatavo, kad „jei TEO ir UAB „Balticum TV“ atsisakytų tik LRTC teikiamų televizijos transliacijų perdavimo skaitmeninės antžeminės televizijos tinklais paslaugų, tačiau toliau teiktų transliacijų perdavimo paslaugas sau, sumažėtų TEO retransliuojamų televizijos programų skaičius, o UAB „Balticum TV“ atveju mažėtų potencialių klientų skaičius. Abiem atvejais retransliuotojams televizijos transliacijų perdavimo skaitmeninės antžeminės televizijos tinklais paslaugų atsisakymas mažintų paslaugų patrauklumą ir galimybę teikti mokamas televizijos transliacijas.“ Telia atsisakė Telecentro teikiamų transliacijų perdavimo paslaugų, retransliuojamas programas perkėlė į savo tinklus, bet tai nesumažino Telia galimybių teikti mokamos televizijos paslaugas.

Tarnyba konstatuoja, kad „asmenys, kurie jau teikia televizijos transliacijų perdavimo skaitmeninės antžeminės televizijos tinklais paslaugas, negali pradėti teikti televizijos transliacijų perdavimo skaitmeninės antžeminės televizijos tinklais paslaugų visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje ar tam tikrose Lietuvos Respublikos vietovėse, išskyrus Raseinius“. Telecentras atkreipia dėmesį, kad tiek Telecentras, tiek Telia turi dažnius ir gali pastatyti tinklus, bei pradėti teikti televizijos transliacijų perdavimo skaitmeninės antžeminės televizijos tinklais paslaugas tiek visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje, tiek tam tikruose regionuose.

Tarnyba daro išvadą, jog Telecentro resursai nepakankami: „Transliacijų perdavimo paslaugų rinkos tyrimo metu televizijos programų, transliuojamų pavienėmis skaitmeninės antžeminės televizijos stotimis, skaičius siekė 21 programą, todėl visos šios televizijos programos negalėtų būti perduodamos dviem Telecentro įsteigtais skaitmeninės antžeminės televizijos tinklais, jeigu jie ir būtų neužimti.“ Telecentras pažymi, kad turi reikiamus resursus ir jeigu atsirastų užsakovai pastatytų siuntimo tinklą, taip pat yra pajėgus papildomai (prie dabar siunčiamų) perduoti 21 programą skaitmeninės antžeminės televizijos tinklais.

Atsižvelgiant į aukščiau paminėtus faktus akivaizdu, kad televizijos transliacijų perdavimo skaitmeninės antžeminės televizijos tinklais paslaugos, teikiamos Telecentro ir Telia yra pakeičiamos tarpusavyje iš paklausos ir iš pasiūlos pusių, ir Telecentro bei Telia teikiamos paslaugos neturi būti išskaidytos į atskiras rinkas.

Įvertinus Telecentro pateiktus argumentus, galima daryti išvadą, kad:

- 1. televizijos transliacijų perdavimo skaitmeninės antžeminės televizijos tinklais paslaugos yra pakeičiamos televizijos transliacijų perdavimo kabelinės televizijos tinklais, IPTV tinklais, plačiajuosčio ryšio ir palydovinio ryšio tinklais paslaugomis paklausos ir pasiūlos atžvilgiu;**
- 2. televizijos transliacijų perdavimo skaitmeninės antžeminės televizijos tinklais paslaugos ir televizijos transliacijų perdavimo kabelinės televizijos tinklais, IPTV tinklais, plačiajuosčio ryšio, palydovinio ryšio tinklais paslaugos sudaro vieną transliacijų perdavimo paslaugų rinką.**

Tai dar kartą patvirtina, kad Tarnyba netinkamai apibrėžė tiriamą rinką. Neteisingai apibrėžus rinką t.y. susiaurinant ją iki vienos technologijos ir atskiro paslaugų teikėjo, teikiančio paslaugas skaitmeninės antžeminės televizijos tinklais, gaunamos neteisingos išvados.

2014 m. spalio 9 d. Rekomendacijos numatyta, kad taikant *ex ante* reguliavimą turi būti atliktas trijų kriterijų testas, kad būtų įrodyta, jog *ex ante* reguliavimas yra būtinas. Pagal 2014 m. Rekomendaciją, *ex ante* reguliavimas gali būti taikomas tik įrodžius, kad nagrinėjama rinka tenkina visus tris trijų kriterijų testo kriterijus, t.y. jei nors vienas kriterijus yra netenkinamas, *ex ante* reguliavimas negali būti tenkinamas.

Tarnyba nevisapusiškai ištyrė ir atliko trijų kriterijų testą, kuris yra reikalingas, kad būtų įrodyta, jog *ex ante* reguliavimas yra būtinas. Trijų kriterijų testas buvo atliktas ydingai, nes buvo vertinama klaidingai apibrėžta transliacijų perdavimo, skaitmeniniais antžeminiais tinklais paslaugų (teikiamų Telecentro) rinka.

Europos Sąjungos Teisingumo Teismas savo praktikoje yra pažymėjęs, kad labai svarbu apibrėžti atitinkamą rinką, nes veiksmingos konkurencijos vertinimas gali būti atliekamas tik konkrečios apibrėžtos rinkos atžvilgiu (Europos Sąjungos teisingumo teismo sprendimas byloje r. C-209/98).

Kadangi Tarnyba netinkamai apibrėžė rinką, todėl ir visi rezultatai, tame tarpe veiksmingos konkurencijos vertinimas ir yra neteisingi.

Kaip nurodyta Telecentro aukščiau, Tarnybos išvados dėl išteklių ribotumo ir apribojimų (per trumpą laiką pakeisti atitinkamos paslaugos teikėją) yra nepagrįstos. Pažymėtina, kad televizijos programų transliavimo ir retransliavimo veiklos licencijavimo tvarka ir sąlygos nėra veiksnys trukdantis (re)transliuotojų programų migravimui tarp Telia ir Telecentro tinklų. Tai patvirtina ir konkretūs pavyzdžiai, kai programos tiriamuoju laikotarpiu migravo tarp tinklų.

Taip pat Telia turi resursus steigti naują skaitmeninės antžeminės televizijos tinklą arba padidinti pajėgumus esamuose tinkluose (pvz. DVB-T2). Telia, naujai pastatytu tinklu, teikiamų televizijos transliacijų perdavimo paslaugų kainos kistų nuo 4663,83 iki 7609,85 Eur/mėn. vienai programai. Telia teikiamų televizijos transliacijų perdavimo skaitmeninės antžeminės televizijos paslaugų kainos būtų mažesnės nei Telecentro dabar eksploatuojamais tinklais teikiamų paslaugų kainos. Atsižvelgiant į kainų skirtumus, Telecentro paslaugų klientai gali turėti motyvų inicijuoti naujo tinklo statymą ir pirkti televizijos transliacijų perdavimo skaitmeninės antžeminės televizijos tinklais paslaugas iš Telia.

2014 m. Rekomendacijoje nurodyta, kad „atliekant rinkos analizę pagal Direktyvos 2002/21/EB 16 straipsnį, rinka turėtų būti vertinama atsižvelgiant į ateities perspektyvą, pradedant nuo esamų rinkos sąlygų. Atliekant analizę reikėtų įvertinti, ar rinka turi perspektyvų tapti konkurencinga ir ar konkurencijos stygius yra ilgalaikis, atsižvelgiant į tikėtiną arba numatomą rinkos raidą“.

2014-03-20 Europos Komisija rašte dėl sprendimo dėl bylos LT/2014/1569, adresuotame Ryšių reguliavimo tarybai, nurodė, kad dėl didelės platformų konkurencijos daugelyje valstybių narių ir dėl to, kad perėjus nuo analoginių perdavimo platformų prie skaitmeninių lieka mažiau pajėgumo apribojimų, dauguma nacionalinių institucijų nustato, kad transliacijų perdavimo rinkos neatitinka trijų kriterijų testo antrojo kriterijaus, t.y. Komisija paragino RRT atidžiai stebėti rinkos pokyčius, susijusius su infrastruktūra ir paslaugų konkurencija mažmeniniu ir didmeniniu lygmenimis.

Telecentro nuomone, RRT netinkamai ir nepakankamai įvertino rinkos pokyčius, susijusius su infrastruktūra ir paslaugų konkurencija mažmeniniu ir didmeniniu lygmenimis, taip pat paklausos ir pasiūlos pakeičiamumą mažmeniniame ir didmeniniame lygyje ir padarė dėl to neteisingas išvadas ir dėl konkurencijos veiksmingumo.

Tarnyba, atlikdama antrojo kriterijaus, ar rinka pasižymi tokiomis charakteristikomis ir struktūra, kuri nelemia veiksmingos konkurencijos atsiradimo tendencijos be poreikio taikyti įpareigojimus, nurodytus LR Elektroninių ryšių įstatymo 17 straipsnyje, analizę, nepagrįstai neatsižvelgė į Europos Komisijos rekomendacijas ir neįvertino rinkos pokyčių bendrai transliacijų perdavimo paslaugų rinkoje, neįvertino kitų technologijų įtakos, rinkos raidos. Nevertindama šios įtakos, Tarnyba daro nieko nepagrįstas išvadas.

2014 metų Rekomendacijoje nurodyta, kad „jei rinkoje yra didelių patekimo į ją kliūčių, kiti struktūriniai veiksniai toje rinkoje gali rodyti, kad rinka vis tiek turi tendenciją per atitinkamą laikotarpį tapti veiksmingai konkurencinga. Veiksmingos konkurencijos tendencija reiškia, kad per peržiūros laikotarpį veiksminga konkurencija rinkoje atsiras be *ex ante* reguliavimo arba, kad ji atsiras po to laikotarpio, jeigu peržiūros laikotarpiu yra aiškių teigiamos dinamikos rinkoje įrodymų. Pavyzdžiui, rinkos dinamiką gali paskatinti technologinė plėtra arba produktų ir rinkų

konvergencija, dėl kurios skirtingose produkto rinkose veikiantys veiklos vykdytojai gali pradėti daryti tarpusavio konkurencinį spaudimą”.

Europos reguliuotojų Grupės dokumente „Trijų kriterijų taikymo gairės“ yra nurodyta, kad antruoju kriterijumi yra vertinama, ar rinka būtų linkusi į veiksmingą konkurenciją per atitinkamą ateities laikotarpį be reguliavimo. Todėl pasirinktas laikotarpis yra labai svarbus analizei. Šiose Trijų kriterijų taikymo gairėse nurodoma, kad atitinkamu ateities laikotarpiu vertinant antrąjį kriterijų, iš esmės turėtų būti imamas tokios pačios trukmės laikotarpis, kuris buvo nagrinėtas atitinkamos rinkos analizėje. Tačiau Tarnyba neatliko antrojo kriterijaus vertinimo ateities perspektyvoje. Taip pat, atlikdama analizę tiriamuoju laikotarpiu, Tarnyba padarė nepagrįstas išvadas dėl tenkinimo antrojo kriterijaus.

Šiuo metu egzistuoja tvari konkurencija mažmeninių paslaugų rinkoje, egzistuoja transliacijų perdavimo priemonių technologinės alternatyvos (skaitmeninės antžeminės televizijos tinklai, IPTV, palydovinė TV, kabelinė TV, OTT), užtikrinančios didmeninių transliacijų perdavimo paslaugų pakeičiamumą bei konkurenciją tarp technologijų, tuo pačiu užtikrinama tvari konkurencija mažmeninėje rinkoje.

2012 metų pabaigoje Telecentro užimama rinkos dalis televizijos transliacijų perdavimo skaitmeninės antžeminės televizijos tinklais rinkoje buvo 38 proc.. Nuo to laiko Telecentro užimama rinkos dalis sumažėjo daugiau nei ketvirtadaliu ir 2016 metais buvo 26% (4.2.3.1. punkto informacija apie skaitmeniniais antžeminiais tinklais perduodamas programas). Didelės įtakos rinkoje nustatymo gairių 75 punktu (itin didelės rinkos dalys, t. y. viršijančios 50 proc., gali būti tiesioginis dominuojančios padėties rinkoje įrodymas). Akivaizdu, kad televizijos transliacijų, teikiamų skaitmeninės antžeminės televizijos tinklais, rinkoje nėra didelę įtaką turinčių ūkio subjektų.

Tarnyba konstatuoja, kad *„Tarnybos duomenimis, 2016 m. atitinkamų paslaugų kainų mažėjimą daugiausia lėmė Telecentro sąnaudų, patirtų teikiant didmenines elektroninių ryšių paslaugas, tikslesnis paskirstymas tarp Telecentro teikiamų paslaugų.“* Tai nėra veiksnys lėmęs paslaugų kainų mažėjimą. Telecentras pažymi, kad audito metu nustatytų ir pakoreguotų neatitikimų įtaką reguliuojamos paslaugoms yra 0,0%. Kainų mažėjimą lemia didelė pirkėjų derybinė galia ir veiksminga konkurencija.

Svarbu pažymėti, kad tiriamuoju laikotarpiu Telia televizijos transliacijų perdavimo kainų nekeitė visiškai. Tuo tarpu Telecentro transliacijų perdavimo kainos nuolat mažėjo (9 ir 10 Ataskaitos lentelės). Telia ir Telecentro teikiamų televizijos transliacijų perdavimo skaitmeniniais antžeminiais tinklais paslaugų kainų dinamika rodo, kad jog televizijos transliacijų perdavimo, skaitmeninės antžeminės televizijos tinklais, paslaugų, teikiamų Telecentro rinkoje, egzistuoja veiksniai skatinantys Telecentrą mažinti paslaugų kainas ir ribojantys Telecentro galimybes teikiamų paslaugų kainas keisti sau palankia linkme.

Didelę pirkėjų derybinę galią patvirtina Telecentro teikiamų paslaugų pirkėjų struktūra. Du pirkėjai (UAB „Laisvas ir nepriklausomas kanalas“, UAB „TV3“) perka daugiau nei 85 proc. paslaugų kiekio (Ataskaitos 10 pav.), iš kurių vienas (UAB „Laisvas ir nepriklausomas kanalas“) daugiau nei 50 proc.. Didžiosios komercinės televizijos jau daugelį metų nepersirašo transliacijų perdavimo sutarčių ir Telecentras neturi jokių svertų tai pakeisti.

Taip pat svarbu pažymėti, kad Telia atsisakius transliacijų perdavimo paslaugų, teikiamų antruoju Telecentro skaitmeninės antžeminės televizijos tinklu, Telecentras prarado dalį pajamų bei pasikeitė teikiamų televizijos transliacijų perdavimo, skaitmeninės antžeminės televizijos tinklais, paslaugų sąnaudos. Tačiau Telecentras, atsižvelgdamas į pasikeitusias paslaugų sąnaudas, neinicijavo savo teikiamų paslaugų kainų peržiūros.

Transliuotojai, kurie perka transliacijų perdavimo paslaugas iš Telecentro, turėdami potencialią galimybę atsisakyti Telecentro teikiamų transliacijų perdavimo paslaugų ir jas pirkti iš Telia, arba pasitraukti iš skaitmeninės antžeminės televizijos platformos visiškai (konkurencija Telecentro

teikiamoms paslaugoms sudaro kitomis technologijomis teikiamos televizijos transliacijų perdavimo paslaugos), riboja Telecentro galimybes nustatyti transliacijų perdavimo paslaugų kainas ir sąlygas sau palankia linkme, o klientai, konkurentai (įskaitant ir kitas technologines platformas) daro įtaką teikiamų paslaugų teikimo sąlygoms.

Taigi atsižvelgiant į tai, kad:

- Telecentro rinkos dalis skaitmeninės antžeminės televizijos platformoje tiriamuoju laikotarpiu sumažėjo ketvirtadaliu;
- Telecentro televizijos transliacijų perdavimo skaitmeniniais antžeminiais tinklais paslaugų kainos nuolat mažėjo;
- Telecentras susiduria su didele pirkėjų derybine galia;
- egzistuoja potenciali galimybė atsisakyti Telecentro teikiamų paslaugų;
- transliavimo ir retransliavimo veiklos licencijavimo tvarka ir sąlygos nėra veiksnys trukdantis (re)transliuotojų programų migravimui tarp tinklų.

darytina išvada, kad nagrinėjama rinka (net ir laikant, kad Telecentras užima 100% transliacijų perdavimo, skaitmeniniais antžeminiais tinklais, teikiamų Telecentro, rinkos) pasižymi charakteristikomis, kurios riboja Telecentro galimybes elgtis nepriklausomai nuo konkurentų, klientų ir galiausiai vartotojų. Rinka pasižymi tokiomis charakteristikomis, kurios lemia veiksmingos konkurencijos atsiradimo tendenciją be poreikio taikyti Įstatymo 17 nurodytus (arba kitaip – *ex ante*) įpareigojimus.

Telecentro vertinimu, aukščiau nurodyti argumentai pagrindžia, kad nėra tenkinamas antrasis trijų kriterijų testo kriterijus ir ex ante reguliavimas negali būti taikytinas.

Taip pat Tarnyba realiai neatliko ir trečiojo kriterijaus (bendrosios konkurencijos teisės nepakankamumas sumažinti ar pašalinti kliūtis, kurios trukdo pradėti veikti rinkoje ir (ar) vystytis konkurencijai joje, ir (ar) įtvirtinti veiksmingą konkurenciją atitinkamoje rinkoje) analizės ir apsiribojo bendrais deklaratyviais teiginiais.

Apibendrinant, Tarnyba netinkamai atliko transliacijų perdavimo paslaugų, skirtų turinio paslaugoms galutiniams vartotojams teikti, rinkos tyrimą ir padarė nepagrįstas išvadas, dėl to tyrimo rezultatai yra neteisingi, taip pat transliacijų perdavimo rinkos neatitinka trijų kriterijų testo ir turi būti nebereguliuojamos, ir joms pakanka reguliavimo pagal Konkurencijos teisės normas.

Finansų ir procesų valdymo departamento direktorius,
pavarduojantis Generalinį direktorių

Giedrius Vegys

Officer The Brandline

Daniel Seaburn

Officer The Brandline
Daniel Seaburn